

Role of political parties of Uzbekistan in the formation of state bodies

Nodira RASULOVA ¹

¹ Military-Technical Institute of the National Guard of the Republic of Uzbekistan

---

ARTICLE INFO

Article history:

Received September 2020

Received in revised form 15

September 2020

Accepted 25 September
2020

Available online
1 October 2020

Keywords:

Political party

State

Government

Elections

Deputy

Legislature

Executive branch

Democracy.

ABSTRACT

This article analyzes the role of political parties in the formation of state bodies (legislative and executive branches), the positive features of a multi-party system, the place of political parties and elections in the formation of civil society, reforms in the electoral system, the electoral function of political parties, and the place of the electoral platform.
2181-1415/© 2020 in Science LLC.

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

SUMMARY

Based on the analysis of scientific literature, the article describes the growing role of political parties in the formation of government bodies in the Republic of Uzbekistan. In democracies, political parties as active participants in the political process are becoming an increasingly important factor in the formation of state bodies and political decision-making.

One of the main social tasks of the elections is to ensure the representation of the main social groups in government bodies, to form an effective government that accurately reflects the views and will of citizens.

One of the important tasks of a political party in the life of society is participation in the creation of mechanisms for the formation and replacement of state bodies (through participation in elections, and then work in representative bodies of power).

---

¹ Ph.D, Associate Professor, Military-Technical Institute of the National Guard of the Republic of Uzbekistan, Tashkent, Uzbekistan
email: nodira.sardarovna@gmail.com

Currently, political parties play a leading role in the formation of the chambers of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, since they are the only organizational and collective entities participating in the elections.

In order for political parties to become more active, they, first of all, need to win people's trust, to form a positive public opinion about themselves. Without the electorate, without the support of the people behind the electorate, the party cannot do anything, relying only on its members.

The main way parties perform their functions in practice is through the nomination of candidates by the parties for election to the state legislature during the election campaign.

To achieve the election of these candidates, party activists must win over the majority of the population to their side, conduct agitation and agitation among the electorate. Especially during this period, the ability to influence public opinion is the main goal of the party.

Thus, political parties serve as a kind of bridge between the state and society, increasing the legal culture and activity of the population, ensuring their participation in the organization and management of public policy, play an important role in shaping public opinion, ensuring the active participation of citizens in political life.

Ўзбекистон сиёсий партияларининг давлат ҳокимияти органларини шакллантиришдаги роли

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада Ўзбекистон сиёсий партияларининг давлат ҳокимияти органлари (қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимият)ни шакллантиришдаги роли, кўп partiya вийлик тизимининг ижобий хусусиятлари, фуқаролик жамиятини шакллантиришда сиёсий партиялар ва сайловларнинг ўрни, сайлов тизимидағи ислоҳотлар, сиёсий партияларнинг электорал функцияси, сайловолди платформасининг ўрни таҳлил қилинган.

Роль политических партий Узбекистана в формировании государственных органов

АННОТАЦИЯ

В этой статье анализируется роль политических партий в формировании государственных органов (законодательная и исполнительная власть), положительные черты многопартийной системы, место политических партий и выборов в формировании гражданского общества, реформы в системе выборов, избирательная функция политических партий, место предвыборной платформы.

Ключевые слова:

Политическая партия
Государство
Правительство
Выборы
Депутат
Законодательная власть
Исполнительная власть
Демократия.

Демократик мамлакатларда сиёсий партиялар сиёсий жараёнларнинг фаол иштирокчиси сифатида давлат органларининг шаклланиши ва сиёсий қарорларнинг қабул қилинишида тобора муҳим омилга айланиб бормоқда. Сиёсий партиялар жамиятнинг энг фаол ва умумхалқ манфаатлари йўлида дунёқараши, мақсади, фикрлар муштараклиги бир бўлган мамлакат фуқароларининг муайян қисмини ўз сафида бирлаштирган ва сиёсий ҳокимият учун курашадиган сиёсий ташкилот бўлгани боис фуқаролик жамиятининг бошқа институтларидан ажralиб туради.

Давлат ҳокимиятининг халқ томонидан бевосита (умумхалқ сайлови орқали) шакллантирилиши; халқнинг давлат ҳокимияти бошқарувида бевосита (сайлов, референдум) ёки билвосита (Президент, парламент, маҳаллий кенгашлар орқали) иштирок этиши; давлат ҳокимиятининг халқ томонидан назорат қилиниши жараёнлари давлат ҳокимиятининг энг муҳим хусусиятлари ҳисобланади. Ушбу хусусиятлардан келиб чиқиб, «давлат ҳокимияти» тушунчасига «халқ томонидан шакллантириладиган, бошқариладиган ва назорат қилинадиган ҳокимият», дея таъриф бериш мумкин. Халқ томонидан давлат ҳокимиятини шакллантириш деганда, давлат ҳокимияти вакиллик органларининг халқ томонидан бевосита сайланиши тушунилади.

Ўзбекистон Республикаси “Сиёсий партиялар тўғрисида”ги қонунининг 12-моддасига кўра, “Сиёсий партиялар сайлаб қўйиладиган давлат органларидаги ўз вакиллари орқали тегишли қарорларни тайёрлашда иштирок этиш, қонунда белгилаб қўйилган тартибда Ўзбекистон Республикаси Президенти, давлат ҳокимияти органлари сайловларида иштирок этиш” каби ҳуқуқларга эга. Партияларнинг энг муҳим мақсади – бу ижтимоий қатламлар манфаатларини сиёсий тизимда ифода этишdir. Партиялар турли ижтимоий гуруҳлар, қатламларнинг манфаатларини жамиятнинг сиёсий тизимида ифода этиш йўли билан давлат билан жамият ўртасидаги боғловчилик ва воситачилик функцияларини бажаради, шу билан бир вақтда улар жамиятнинг яхлитлиги ва бир бутунлигини таъминлайди [1].

Сиёсий партиялар давлат ҳокимиятининг қўйидаги органларини шакллантиришда иштирок этиш ҳуқуқига эга:

1. Қонун чиқарувчи ҳокимият (Олий Мажлис Сенати ва Қонунчилик палатаси).

2. Ижро этувчи ҳокимият (Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Бош вазири, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари).

Умумхалқ сайловлари орқали давлат ҳокимияти органларини шакллантириш демократик ҳуқуқий давлатнинг энг муҳим белгисидир. Сайлов – халқ ўз ҳокимияти ва хоҳиш-иродасини тўғридан-тўғри рӯёбга чиқаришнинг олий ифодаси, давлат ҳокимияти органларини демократик тарзда ташкил этишнинг негизи ҳисобланувчи улкан ижтимоий-сиёсий тадбир. В.П.Пугачев ва А.И.Соловьевларнинг фикрича, сайловлар – муайян қоидалар ёрдамида фуқаролар сиёсий иродасини баён этиш орқали ҳокимият ва бошқарув органларини шакллантириш услубидир [2].

Ўзбекистон Республикасида Президент, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси, халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар кенгашлари халқ томонидан бевосита умумхалқ сайлови орқали шакллантирилади. Масалан, Ўзбекистон халқи 1991,

2000, 2007, 2015, 2016 йилларда Президент сайловларида, 1994, 1999, 2004, 2009, 2014, 2019 йилларда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ҳамда вилоят, туман ва шаҳар кенгашлари депутатлари сайловида бевосита иштирок этиб, давлат ҳокимиятини шакллантириш тажрибасига эга бўлган.

БМТ Бош Ассамблеясининг 1948 йил 10 декабрида қабул қилинган “Инсон ҳуқуқларининг умумжаҳон Декларацияси”нинг 21-моддасида демократик тамойиллар асосидаги сайловларнинг инсон ҳуқуқи сифатидаги ўрни қуидагича таърифланади: “Ҳар бир инсон бевосита ёки эркин сайланган вакиллари орқали ўз мамлакати бошқарув ишида қатнашиш ҳуқуқига эгадир. Халқ иродаси ҳукумат ҳокимиятининг асоси бўлиши керак; бу ирова яширин овоз бериш ёки овоз бериш эркинлигини таъминловчи бошқа шунга teng аҳамиятга эга бўлган умумий ва teng сайлов ҳуқуқи асосида ифодаланиши лозим” [3].

Ўзбекистонда сайловлар умумий, teng, тўғридан-тўғри ва кўпартиявийлик асосида яширин овоз бериш йўли билан амалга оширилади. Маълумки, сайловлар даврида сиёсий партияларнинг ҳар бир номзодлари ғалаба қозонишга ҳаракат қиласи. Аниқ мақсад, рақобат муҳити юзага келади, ҳаётга кучлироқ таъсир кўрсатишга, ўз дастурининг мақсад ва вазифаларини халққа етказишга интилади. Сайловчи нафақат ўзи танлаган номзодга, балки ўша номзод аъзо бўлган сиёсий партияга ҳам овоз беради, унинг ғояларига ишонч билдиради. Шу сабабдан ҳам сайловлар сиёсий партиялар учун жуда муҳим сиёсий имтиҳон вазифасини ўтайди. Сайлов натижаларига кўра қайси партиянинг дастури, мақсади ва вазифалари халқчил эканлиги, Ўзбекистон халқи қайси партияни кўпроқ қўллаб-куватлаши аён бўлади. Сайловда иштирок этиб, етарлича овоз йиға олмаган партиялар учун эса келгуси фаолиятининг устувор йўналишларини қайта кўриб чиқиб, ўзлари учун хуносалар қилиш имкони берилади.

Фуқароларнинг фикрини ва иродасини айнан акс эттириб, ҳокимият органларида асосий ижтимоий гуруҳлар вакиллигини таъминлаш, самарали ҳукуматни шакллантириш сайловларнинг бош ижтимоий вазифаларидан ҳисобланади.

Сиёсий партия жамият ҳаётида бир қатор ҳаётий муҳим вазифаларни бажаради, жумладан, давлат вакиллик органларини шакллантириш ва алмаштириш механизmlарини яратишда иштирок этади. Ўз вазифаларининг аксариятини ҳозирги партиялар сайловда иштирок этиш ва сўнгра ҳокимият вакиллик органларида ишлаш механизmlари орқали амалга оширадилар.

Ҳозирги вақтда сиёсий партиялар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарини шакллантиришда етакчи роль ўйнайдилар, чунки айнан улар сайловда иштирок этувчи бирдан-бир ташкилий-жамоавий субъектлар ҳисобланадилар. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига ва Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига бўлиб ўтадиган сайловлар жараёнида сиёсий партиялар иштирокининг кафолатларига сайлов комиссияларини шакллантиришда сиёсий партияларнинг иштирокини; уларнинг номзодлар киритиш имкониятини; сайловолди ташвиқоти шакллари ва усулларининг кенг доираси мустаҳкамланганлигини; сайлов кампанияси мажбурийлик, очиқлик, ошкоралик ва ўз вақтидалик асосида давлат томонидан молиялаштирилишини; овоз бериш жараёнини кузатиш институтининг мавжудлигини; сайловни ўтказиш жараёни

устидан давлат назоратини киритиш мумкин. Бинобарин, электорал функция ҳозирги шароитда сиёсий партияниң энг муҳим функциясига айланган [4].

Сиёсий партияларни парламентни шакллантиришдаги иштироки уларнинг асосий электорал функцияси йўлида хизмат қилиб, бу унинг давлат хокимиятини эгаллаш ва амалга ошириш учун мўлжалланган ташкилот сифатидаги моҳиятини белгилаб беради. Демократик жамиятда ушбу мақсадга фақатгина қонуний йўл билан эришиш, яъни сиёсий партияларнинг сайловларда, авваламбор, марказий давлат институтларида давлат бошлиғи ва парламентни шакллантиришда қатнашиши билан амалга оширилиши кўзда тутилади [5].

2008 йилнинг 1 январидан кучга кирган Ўзбекистон Республикасининг «Давлат бошқарувини янгилаш ва янада демократлаштириш ҳамда мамлакатни модернизация қилишда сиёсий партиялар ролини қучайтириш тўғрисида»ги Конституциявий қонуни (2007 йил 11 апрель)нинг қонуннинг қабул қилиниши билан давлат бошқарувини янгилаш, янада демократлаштириш ва модернизация қилишда сиёсий партияларнинг тутган ўрни ва роли кучайди, энг муҳими, аҳолининг сиёсий ва хуқуқий онгини ошириш, давлат ҳокимияти ва бошқарувини амалга оширишда уларнинг хоҳиш-иродасини янада кенгроқ рӯёбга чиқариш борасида партияларга катта имконият ҳамда хуқуқлар берилди. Қонунга қўра, бош вазир номзоди Олий Мажлиснинг Қонунчилик палатасига бўлиб ўтган сайлов натижалари ҳамда унда сиёсий партиялар ва сайловчиларнинг ташаббускор гурухларидан сайланган депутатлар олган ўринлардан келиб чиқиб белгиланди. Бунда мамлакат Конституциясига биноан Ўзбекистон Республикасининг Президенти Қонунчилик палатаси ва Сенат тасдиқлаши учун тақдим этадиган Бош вазир номзоди ўтган сайловларда кўпчилик овоз тўплаган партияларнинг Марказий кенгашлари кўрсатадиган номзодлар орасидан танланади.

Эндилиқда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири номзоди Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиснинг Қонунчилик палатасига сайловда энг кўп депутатлик ўринларини олган сиёсий партия ёки тенг миқдордаги энг кўп депутатлик ўринларини кўлга киритган бир неча сиёсий партия томонидан таклиф этилиши белгиланди. Юқоридаги қонун хужжати орқали жамоат ташкилоти ҳисобланган, лекин ўзининг функцияси, мақсад ва вазифасига қўра жамият сиёсий ҳаётида алоҳида ўрин тутувчи сиёсий партияларга юксак ишонч ва катта масъулият юклатилди.

Парламент учун курашиш, унда кўпчилик депутатлик ўринларини эгаллаш сиёсий партияларнинг асосий мақсадларидан биридир. Чунки сиёсий партияларнинг умумхалқ сайловларида шаклланган парламентдан ўрин эгаллаган вакиллари (депутатлар), хусусан улар кўпчиликни ташкил этсалар, қонунчилик фаолиятида иштирок этиш орқали ўз ғояларини ҳаётга татбиқ этиш, Бош вазир лавозимига номзод тақдим этиш имкониятига эга бўладилар.

2003 ва 2008 йилларда Конституцияга, шунингдек, “Фуқаролар сайлов хуқуқларининг кафолатлари тўғрисида”ги ҳамда янги таҳrirдаги “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида”, “Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига сайлов тўғрисида”, “Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида”ги қонунларга тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритилиши, шунингдек, «Тошкент шаҳар халқ депутатлари Кенгашларига сайлов тўғрисида»ги қонуннинг, Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар

стратегиясининг қабул қилиниши мамлакатимизда самарали, демократик сайлов тизимини шакллантириш ва ривожлантириш соҳасидаги қатор ўзгаришларга асос бўлиб, миллий сайлов тизимининг изчил ва босқичма-босқич либераллашуви, икки палатали парламент сайловларининг қонун талаблари ва умумэътироф этилган халқаро принцип ва нормаларга тўла мос ҳолда ўтказилишини таъминлайдиган мукаммал қонунчилик базасининг шаклланишига олиб келди [6].

Айниқса 2019 йил 25 июнда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Сайлов кодекси орқали жамиятдаги энг муҳим масалалардан бири ҳисобланган – сайловларнинг ҳуқуқий асослари кодификацияланди.

2019 йилда бўлиб ўтган сайловлар Сайлов кодекси асосида ўтди. Унга кўра Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик палатаси депутатлигига ҳамда маҳаллий Кенгашлар депутатлигига фақатгина сиёсий партиялар номзод кўрсатиш ҳуқуқига эга бўлди. Қонунчилик палатасидаги Ўзбекистон Экологик ҳаракати учун белгиланган 15 депутатлик квотаси бекор қилингач, 150 ўрин учун барча партиялар teng кураш олиб бордилар. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев тўғри таъкидлаганидек, “миллий қонунчилигимизда бўлажак сайловларда депутатликка номзодлар фақат сиёсий партиялар томонидан илгари суримиши қатъий белгилаб қўйилгани ҳар бир партияга катта ҳуқуқ ва имконият бериши билан бирга юксак маъсулият ҳам юклайди” [7].

Сайлов қонунчилигига киритилган муҳим ўзгаришлардан яна бири номзодлар ишончли вакилларининг Ўзбекистон Республикасидаги сафар-харажатларини сайловни ўтказиш учун ажратилган маблағлар ҳисобидан тўланиши тартибининг белгиланиши ҳамда сиёсий партиялар томонидан имзо йиғиши жараёнида сайловчиларнинг бир ёки бир нечта номзодларни ёхуд партияларни қўллаб-қувватлаб имзо қўйиши мумкинлиги, шунингдек, сиёсий партиялар ўз партияси аъзоларини ёки партиясизларни ҳам депутатликка номзод этиб кўрсатишга ваколатли эканлиги (бунда сиёсий партиялар сайловда депутатликка номзодлар кўрсатиш ҳуқуқига эга бўлиши учун партиянинг сайловда иштирок этишини қўллаб-қувватловчи камида қирқ минг сайловчининг имзосини тўплаши керак) сайловнинг самарали ташкил этилишига ижобий таъсир кўрсатади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 99-моддасида “Вилоятлар, туманлар ва ва шаҳарларда (туманга бўйсунадиган шаҳарлардан, шунингдек, шаҳар таркибига кирувчи туманлардан ташқари) ҳокимлар бошчилик қиласидан ҳалқ депутатлари Кенгашлари ҳокимиятнинг вакиллик органлари бўлиб, улар давлат ва фуқароларнинг манфаатларини кўзлаб, ўз ваколатларига тааллуқли масалаларни ҳал этадилар” деб белгилаб қўйилган.

Ҳалқ депутатлари Кенгashi ва ижроия ҳокимияти аппаратининг иш фаолияти устидан тегишли ҳудуд аҳолиси ўз депутатлари – вакиллари орқали назорат ўрнатади. Сайловчилар маҳаллий ҳокимият органларининг ҳамда ҳалқ депутатлари Кенгашлари томонидан тузилган бошқа органларнинг ва депутатларнинг ҳисоботларини эшишиб борадилар.

Вилоят ва Тошкент шаҳар ҳокими номзодлари Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан тегишли ҳалқ депутатлари Кенгашларидағи партия гурухларининг ҳар бири билан маслаҳатлашувлар ўтказилганидан сўнг ҳалқ депутатлари, вилоят ва Тошкент шаҳар Кенгashiга тасдиқлаш учун тақдим этилади.

Тегишли халқ депутатлари Кенгаши депутатлари умумий сонининг кўпчилик овозини олган вилоят ва Тошкент шаҳар ҳокими номзоди тасдиқланган ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев ҳақли равишда эътироф этганидек, “Биз юртимизда кўппартияйилик тизимини мустаҳкамлаб, иқтисодий ва ижтимоий жараёнларда партияларнинг ролини оширишга кўмаклашамиз. Качонки сиёсий партияларнинг фаоллиги ошиб, парламент фаолияти доирасида улар ўртасида соғлом рақобат ва баҳс-мунозара муҳити шаклланса, шундагина вакиллик ҳокимияти органлари ҳам самарали фаолият қўрсатади. Буни ҳаётнинг ўзи ҳаммамизга ҳар куни қўрсатяпти. Агар раҳбарларимиз халқ вакиллари билан маслаҳат қилиб иш тутса, хато кам бўлади. Шунинг учун вакиллик ҳокимияти органлари иши самарали бўлишида партияларимиз фаолигини оширишимиз шарт. Халқ депутатлари маҳаллий кенгашларида партия гурухларининг ваколати ва ролини ошириш, айниқса, ижро ҳокимияти органлари фаолиятини назорат килиш борасидаги таъсирини янада кучайтириш зарур” [8].

Бу ижроия ҳокимият органларини шакллантириш, давлат қурилиши ва демократик ислоҳотларни чуқурлаштиришда сиёсий партияларнинг ролини ошириш йўлидаги дадил қадамдир. Бугунги кунда республикамизда Ўзбекистон Халқ демократик партияси (1991 йил), Ўзбекистон “Адолат” социал-демократик партияси (1995 йил), Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партияси (1995 йил), Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон Либерал-демократик партияси (2003 йил), Ўзбекистон экологик партияси (2019 йил) фаолият юритмоқда. Ҳар бир сиёсий партия жамиятнинг маълум бир табақаси манфаатларини ҳимоя қилишга ҳаракат қилмоқда. Ҳокимият учун кураш, сайловолди дастурини бажариш, давлатнинг ички ва ташқи сиёсатини ишлаб чиқишида бевосита ёки билвосита иштирок этиш сиёсий партияларнинг асосий сиёсий вазифаларидан саналади.

Ҳар бир сиёсий партия электорат ишончи ва ҳурмати учун курашишга, сайловчилар хоҳиш-иродасини ифодаловчи дастурий мақсадларни илгари суришга, парламентда кўпчилик ўринни эгаллашга, жамиятнинг юксалиши ва янгиланиши йўлида янги таклиф ва ечимларни тақдим этишга интилади.

Сиёсий партияларнинг янада фаоллашуви учун авваламбор, улар халқ ишончини қозонишлари, ўзлари ҳақида ижобий, ижтимоий фикрни шакллантишлари зарур. Партия электоратсиз, электорат ортида турувчи халқнинг кўмагисиз фақат ўз аъзоларига суюнган ҳолда ҳеч нима қила олмайди.

Сайловда сиёсий партияларнинг ўз сайловолди платформалари асосида иштирок этиши мамлакат тараққиётининг бош мезони саналади. Партия сайловолди дастурида илгари сурилган устувор вазифаларни ҳаётга татбиқ этиш, сайловчилар билан ўтказиладиган учрашувлар давомида аҳолини ўйлантираётган масалаларни атрофлича ўрганиш ва уларнинг ижроси бўйича ҳисботлар тақдим этиб боришинг халқ орасидаги нуфузини янада оширади.

Партияларнинг ўз функцияларини амалиётда бажаришларининг асосий усули, бу – сайловлар кампанияси даврида партиялар давлатнинг қонун чиқарувчи органларига сайланишлари учун ўз номзодларини қўрсатишларидир. Бу номзодларнинг сайланишларига эришиш учун партия фаоллари аҳолининг кўпчилик қисмини ўз томонига оғдириши, сайловчилар ўртасида ташвиқот ва

тарғибот ишларини олиб бориши лозим. Айниқса, бу даврда жамоатчилик фикрига таъсир қила олиш қобилиятига эга бўлиш партиянинг энг асосий мақсадидир. Депутатликка номзодларни рўйхатга олиш учун белгиланган охирги куннинг эртасидан бошланадиган сайловолди ташвиқоти сиёсий партиялар томонидан асосан анъанавий тарғибот воситалари – телевидениедаги ахборот дастурлари, сиёсий партиянинг матбуот нашрлари орқали олиб борилган бўлса, бу йилги сайловолди тарғиботида омма олдида очиқ мунозаралар, дебатлар, матбуот конференциялари, интервьюлар, оммавий ахборот воситаларида чиқишлар, роликларни жойлаштириш, интернет (acosan ижтимоий тармоқлар) орқали амалга оширилмоқда.

Шу боис ҳуқуқшунос И.Беков тўғри таъкидлаганидек, “сиёсий партияларнинг жамиятда қанчалик мавқега эга эканлигини белгиловчи асосий мезон бу, уларнинг давлат ҳокимияти вакиллик органларига бўладиган сайловларда қандай натижаларга эришганлиги ҳисобланади” [9].

Юқоридаги фикрлардан ҳам кўриниб турибдики, сиёсий партиялар ўзининг келажак сиёсати, дастури, мафкураси йўналишларини халқда қизиқиш уйғотадиган шаклларда халқ руҳиятига сингдира билиши – партиянинг сайловларда ғалабага эришишининг кафолатларидан биридир.

2019 йилда бўлиб ўтган сайловларда фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари томонидан халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашларига номзод кўрсатиш тартибининг бекор қилинганлиги жамиятда сиёсий партияларнинг ролини янада оширди. Зеро, Президент Ш.Мирзиёев тўғри таъкидлаганидек, “ҳар қандай сиёсий партия замон билан ҳамнафас бўлиб, унинг ўткир талабларига жавоб берган тақдирдагина сиёсий куч сифатида яшай олади” [7].

Эркин ва адолатли сайловлар мамлакатни демократлаштириш ва ривожлантиришнинг муҳим шартидир. Фуқаролик жамиятини жамоат ташкилотлари, хусусан, сиёсий партияларсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Демократик давлат эса партияларнинг сайловдаги кураши орқали барпо этилади. Аҳолининг аксарияти манфаатларини кўзлайдиган ва ушбу манфаатларнинг амалга ошиши учун тўғри йўлни кўрсата оладиган сиёсий кучгина давлат тепасига келганида демократик давлат қарор топади.

Шундай қилиб, сиёсий партиялар аҳолининг ҳуқуқий маданиятини ва фаоллигини ошириш, уларнинг давлат сиёсатини ташкил этиш ва бошқаришдаги иштирокини таъминлаш орқали давлат ва жамият ўртасида ўзига хос кўприк вазифасини ўтайди, аҳолининг жамоатчилик фикрини шакллантиришда, фуқароларнинг сиёсий ҳётда фаол иштирокини таъминлашда муҳим ўринга эга.

Сиёсий партияларнинг жамиятдаги ўрни ва ролининг ўсиши уларнинг давлат билан жамият ўртасидаги муносабатларини таъминлашдаги ролининг шунингдек, давлат ҳокимияти вакиллик органларини шакллантиришдаги иштироки қамровининг ортишида намоён бўлади.

Адабиётлар рўйхати

1. Қудратхўжаев Ш. 2007. Ўзбекистонда профессионал парламент тизимининг сиёсий институт сифатида шаклланиши ва ривожланиши истиқболлари. – Т.: Шарқ. – Б.98.

2. Пугачев В.П., Соловьев А.И. Сиёсатшуносликка кириш. – Т.: Янги аср авлоди, 2004. – Б.404.
3. Инсон ҳуқуқларининг умумжаҳон Декларацияси. – Т., 1998. – Б.30.
4. Янгибаев А. К. Ўзбекистон Республикаси сиёсий партияларининг давлат ҳокимияти органларини шакллантиришда иштирокининг конституциявий-ҳуқуқий асослари: Ўқув қўлланма. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси. 2015. – Б.38.
5. Юдин Ю. Политические партии и право в современном государстве. 1998. – М.: ИНФРА-М. – С.191.
6. Кањязов Е., Зулфиқоров Ш., Турғунов О. Ўзбекистон Республикаси сайлов тизими ва сайлов қонунчилиги. 2014. – Т. – Б.24.
7. Мирзиёев Ш.М. Сиёсий партиялар демократик жараёнларнинг фаол иштирокчисига айланиши керак (22.08.2019) // www.prezident.uz/uz/lists/view/2819
8. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни катъият билан давом эттириб, янги босқичга қўтарамиз. 2017. – Тошкент: Ўзбекистон НМИУ. – Б.44.
9. Беков И. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва сиёсий партиялар. Монография. 2010. – Т.: ТДЮИ нашриёти. – Б.37–38.